

ВПРАВИ ДЛЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ЕКОНОМІСТІВ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ В ПРОЦЕСІ АУДІЮВАННЯ ФАХОВИХ ТЕКСТІВ

У статті розглядаються проблеми навчання студентів-економістів англійської термінологічної лексики в процесі аудіювання автентичних фахових текстів. Аналізуються підходи методистів до проведення навчальної діяльності з метою формування аудитивної компетентності майбутніх фахівців сфери міжнародної економіки та менеджменту. Пропонуються вправи для засвоєння термінологічної лексики, розроблені в контексті сучасних вимог до організації аудіювання як виду мовленнєвої діяльності.

Ключові слова: аудіювання, аудитивна компетентність, автентичні фахові тексти, термінологічна лексика, навчання студентів-економістів.

Навчання майбутніх фахівців термінологічної лексики іноземною мовою знаходиться в центрі уваги багатьох дослідників (Б. В. Беляєв, В. Д. Борщовецька, В. А. Бухбіндер, Ю. В. Гнаткевич, В. С. Коростильов, Е. В. Мірошніченко, Л. П. Павлова, О. П. Петрашук, О. Б. Тарнопольський, Т. Є. Черновец та ін.). Разом з тим є велика когорта науковців, які вивчають проблему навчання студентів аудіювання (О. Б. Бігич, О. Ю. Бочкарьова, Р. І. Вікович, Л. В. Городнича, С. В. Дудушкіна, Н. Є. Єлухіна, А. Е. Міхіна, Д. Л. Морозов, М. Ю. Новіков, В. О. Цибаньова, Л. В. Шевкопляс, Л. В. Ягеніч та ін.). Водночас у зв'язку з активізацією зовнішньоекономічної діяльності та розширенням ділових контактів актуальною проблемою стало оволодіння майбутніми фахівцями термінологічною лексикою та вміннями її застосування у діяльності аудіювання, яка дає можливість сприймати й адекватно розуміти професійну інформацію, прогнозувати розвиток подій, правильно обирати стратегію поведінки в різних ситуаціях, оцінювати можливі наслідки прийняття тих чи інших управлінських рішень. Відтак метою статті є теоретично обґрунтувати та практично розробити вправи, які б навчали студентів-економістів термінологічної лексики в процесі аудіювання як виду мовленнєвої діяльності з урахуванням сучасних вимог щодо модернізації змісту освіти.

В методиці навчання іноземних мов аудіювання як вид мовленнєвої діяльності розуміється як спеціально організована, складна, багаторівнева діяльність, в основі якої лежать психофізіологічні процеси сприймання послідовності мовленнєвих сигналів, синтезування їх у слова, декодування й осмислення автентичного іншомовного тексту, що звучить, і ці процеси забезпечуються функціонуванням слухових аналізаторів і механізмів рефлексії [2, с. 118-119]. У Рекомендаціях Ради Європи з мовної освіти вказується, що під час аудіювання користувач мовою сприймає та опрацьовує усне мовлення, породжене одним або кількома мовцями, з метою зрозуміти суть розмови, отримати спеціальну інформацію, вилучити специфічні відомості з потоку мовлення, реагувати на почуте висловлювання. Знання лексичних одиниць (ЛО), зокрема термінологічної лексики підмови своєї спеціальності, дозволить комуніканту впізнати та ідентифікувати ці слова і вирази, співставити й порівняти їх, обрати необхідну лінію мовленнєвої поведінки під час прийому та засвоєння почутої інформації. Аудіювання дозволяє накопичити словниковий запас студентів, збагатити вокабуляр термінологічної лексики, розширити можливості для використання таких ЛО в усному й писемному мовленні. Знання студентами ЛО і вміння їх використання забезпечують належне розуміння закінчених відрізків мовлення носіїв мови, дозволяють осмислено реагувати на прослуханий текст або переглянутий відеоматеріал та вступати в ділову комунікацію. Таким чином, володіючи іншомовною лексикою, маючи сформовані мовленнєві лексичні навички, студенти набувають компетентності в аудіюванні (КА), що визначається О. Б. Бігич як "здатність особи слухати автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту в умовах прямого й опосередкованого спілкування" [1, с. 19].

Формування КА здійснюється поетапно у вправах і передбачає набуття студентами мовних знань, формування аудитивних навичок і розвиток аудитивних умінь [1, с. 25]. Зокрема, як зазначає О. Б. Бігич, етап формування КА на рівні фрази передбачає навчальні дії, спрямовані на розуміння повідомлень, побудованих як на знайомому, так і на незнайомому мовному матеріалі, розпізнавання початку аудіо повідомлення та його завершення. Етап формування КА на рівні понадфразової єдності передбачає навчальні дії, націлені на розуміння монологічного аудіо повідомлення та мінідіалогів. Етап формування КА на рівні тексту передбачає навчальні дії, які мають на меті розуміння монологу, діалогу, зв'язного тексту. З метою формування аудитивної компетентності використовуються дві підсистеми вправ – для формування мовленнєвих навичок, куди входять групи вправ для формування фонетичних, лексичних і граматичних навичок аудіювання і які спрямовані на розвиток мовленнєвих механізмів аудіювання, та для розвитку вмінь аудіювання, куди відносять групу вправ на підготовку учнів до аудіювання і групу вправ з аудіювання текстів [4, с. 132-136]. Оскільки предметом нашого дослідження є навчання лексичного матеріалу в процесі аудіювання, то ми, ґрунтуючись на проаналізованих нами теоретичних передумовах [6; 7; 8] та враховуючи

сформульовані методистами (І. Л. Бім, Н. І. Гез, М. В. Ляховицький, Ю. І. Пассов, Н. К. Складенко, С. П. Шатілов) вимоги, зупинимося на питаннях розробки групи вправ для формування лексичних навичок аудіювання.

Процес формування лексичної компетенції починається на етапі презентації та семантизації ЛО, продовжується на етапі тренування студентів з лексичним матеріалом на рівні слова, словосполучення та понадфразової єдності, і завершується етапом мовленнєвих дій з лексикою на текстовому рівні, коли відбувається усвідомлене використання засвоєної лексики в іншомовному спілкуванні [3, с. 22-23]. Семантизація і первинне закріплення лексичного матеріалу здійснюються у процесі виконання вправ на підстановку, тлумачення та осмислення понять, пошук дефініцій. Формування комунікативних інструкцій, варіювання навчального оточення під час парно-групової роботи з коментування і тлумачення мовних явищ сприятиме оволодінню термінологічною лексикою на початковому (передтекстовому) етапі аудіювання. Це, в свою чергу, забезпечить студентам розуміння фактологічного матеріалу з аудіотекстів як опори для подальшого породження своїх висловлювань на понадфразовому рівні або на рівні власного тексту з теми, яка розглядається. Таким чином, інтенсивна робота студентів з лексикою на етапі перед слуханням іншомовних фахових текстів (або переглядом відео сюжетів) слугує способом підтримки високої мотивації та стійкого інтересу до змістової частини таких матеріалів, забезпечує створення автентичної обстановки й адекватної реакції на неї під час продуктивного використання термінологічної лексики.

На текстовому етапі необхідні умовно-комунікативні та комунікативні вправи, які сприяють засвоєнню лексики в контексті. О. Б. Петрова відзначає, що при формуванні лексичних навичок пропонувані вправи можуть виконуватись двічі [5, с. 154]. Спочатку студенти виконують вправи перед прослуховуванням тексту, коли викладач активізує необхідний лексичний матеріал і допомагає студентам розвинути вміння мовної здогадки, зняти мовні труднощі аудіотексту. Далі студенти виконують ці вправи на текстовому етапі, коли в процесі прослуховування вони перевіряють свої припущення щодо змісту тексту, значень нових ЛО у конкретній комунікативній ситуації.

Післятекстовий етап аудіювання має на меті спонукати студентів до продуктивного використання нових ЛО в усному і писемному мовленні. На цьому етапі засвоєння термінологічної лексики відбувається під час виконання таких завдань, як складання плану прослуханого тексту, пошук ключових термінів і заповнення різних таблиць, підготовка глосарію і письмовий виклад основної думки прослуханого фахового тексту (або переглянутого відео сюжету), виконання тестів та обмін думками з мовленнєвими партнерами щодо змісту тексту. Студенти можуть розіграти сюжети з прослуханих текстів, провести усну презентацію з вивченої теми, що також сприяє оволодінню мовними засобами, включаючи термінологічну лексику. Отже, перейдемо до прикладів вправ, які побудовані на автентичному матеріалі з підручника *The Business. Upper-Intermediate. Unit 7. Financial Control* [9, с. 140-141] та компакт-диску до нього, що використовується в процесі навчання студентів англійської мови за професійним спрямуванням.

І. ЕТАП ПЕРЕД ПРОСЛУХОВУВАННЯМ ТЕКСТУ

Приклад 1. Мета: ознайомити студентів з новими ЛО в аудіотексті.

Інструкція: *Grasp the meaning of the words and expressions from the text you will listen to about some stereotypes concerning the work of accountants.*

Financial services, accountancy, keen on maths, focus on analysis and strategy, balance sheet, profit and loss accounts, a steady job, risk-takers, a survey into job satisfaction, a female-friendly profession, key-decision maker, a boardroom, to make management decisions, a very responsible position, as a consequence, to have real influence on a business.

Приклад 2. Мета: сформувати слухо-вимовні навички, розвинути мовленнєві механізми аудіювання.

Інструкція: *Listen to the same words and expressions from the text and repeat after the teacher paying attention to the correct stress.*

Приклад 3. Мета: розвинути мовну здогадку і розкрити значення ЛО.

Інструкція: *Look at the list of English words and expressions in the left column and match them with the corresponding definitions in the right one. Make sure that you pronounce them correctly.*

New Terms	Their Definitions
1. <i>accountancy</i>	a) <i>income gained from property, stocks, etc.</i>
2. <i>balance sheet</i>	
3.	b)

Приклад 4. Мета: закріпити знання нових ЛО шляхом використання їх у висловлюваннях на рівні слова і на понадфразовому рівні.

Інструкція: *Listen to the beginning of the sentence and choose the best variant to complete it.*

1. There are several reasons why researchers observe changing attitudes to the a) accountancy b) financial control c) boardroom.

2. Mathematics is the subject that a lot of people give up as soon as they can and they are not that a) keen on investors' attention b) keen on maths c) keen on stereotypes.

Приклад 5. Мета: розвинути вміння використовувати нові ЛО на рівні речення у власних висловлюваннях.

Інструкція: *Listen to the questions concerning the topic in the text for listening comprehension and suggest your answers.*

1. How has the work of accountants changed recently? – These days much of the accountant's work is done by computers and the accountants can focus on ... (analysis and strategy).

2. What tasks do accountants have to do? – The tasks the accountants have to do are often similar – relating to ... (balance sheets, profit and loss accounts, and so on).

II. ЕТАП ПРОСЛУХОВУВАННЯ ТЕКСТУ

Приклад 1. Мета: прослухати текст і на основі вивченої на попередньому етапі лексики здогадатися про його основний зміст.

Інструкція: *Listen to the text "Financial Control" about some stereotypes about accountancy and extract the maximum meaning of economic terms in the text.*

1. *What is the general idea of the text?*

2. *What economic terms did you notice in the text?*

Приклад 2. Мета: прослухати текст і зрозуміти специфічну інформацію.

Інструкція: *Listen to the text and be ready to answer the questions about some particular pieces of information.*

1. *What is the number of women occupied in accountancy in the US?*

2. *What did the recent survey into job satisfaction show?*

Приклад 3. Мета: прослухати текст і скласти список ключових термінів та/або перелічити його головні проблеми.

Інструкція: *Listen to the text and make a list of key terms / main problems.*

Приклад 4. Мета: прослухати текст і розставити подані речення в логічній послідовності.

Інструкція: *Listen to the text and put the statements given below in the logical order.*

1. As a consequence, graduates realize that accountancy has a real influence on a business.

2. We are going to speak about changing attitudes to the financial services industry.

III. Етап після прослуховування тексту.

Приклад 1. Мета: перевірити розуміння змісту прослуханого тексту з активізацією в мовленні засвоєної термінологічної лексики.

Інструкція: *Answer the following questions using economic terms.*

1. *What is the traditional image of accountants and what is being changed now?*

2. *Is the accountancy profession breaking out of the stereotype? Give reasons.*

Приклад 2. Мета: закріпити знання ЛО і стимулювати студентів до розширення термінологічного словника.

Інструкція: a) *Make up derivatives and collocations with the following words: finance; account; job; to satisfy; to decide; to manage; keen on.*

b) *Compose sentences with these derivatives and collocations in the proper context. Model: decision – to make a decision; to make a management decision; Accountants often have to make big management decisions.*

c) *Define and explain the following terms: balance sheet, profit, management, etc.*

Приклад 3. Мета: удосконалити мовленнєві лексичні навички шляхом трансформації та використання нових ЛО у мовленні.

Інструкція: *Transform the given below terms and use them in the sentences of your own.*

1. *to be a risk-taker; 2. a board;*

Приклад 4. Мета: розвивати вміння використовувати нові ЛО у відповідних ситуаціях, які відображені в тексті для прослуховування.

Інструкція: *Listen to the following statements from the text "Financial Control" and express your attitude to these ideas concerning accountancy.*

1. *The accountancy profession is breaking out of the stereotype.*

2. *Accountancy is friendly to women.*

Приклад 5. Мета: розвивати вміння усного мовлення з висловленням свого ставлення до висвітлених в аудіотексті проблем.

Інструкція: *What do you think about accountancy as a profession? Have a discussion on this topic expressing your own views on the problem.*

Приклад 6. Мета: активізувати вміння студентів використовувати вивчену термінологічну лексику в писемному мовленні на основі матеріалу з аудіотексту.

Інструкція: *In writing prepare a 50-word summary of the text you have just listened to. Use new economic terms in a proper context.*

Таким чином, ми пропонуємо низку вправ для навчання студентів термінологічної лексики в процесі аудіювання автентичних текстів економічної тематики. Виконання таких і схожих вправ повинно, як свідчить наш досвід, забезпечити студентів знаннями термінологічних одиниць, дозволить їм оволодіти вміннями сприймати фахову інформацію та правильно її інтерпретувати, використовуючи при цьому вивчену термінологічну лексику. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у розробці нових вправ та

їхній апробації в процесі навчання студентів аудіювання, що сприятиме підвищенню їхньої іншомовної та професійної компетентності.

Використані джерела

1. Бігич О. Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні / О. Б. Бігич // Іноземні мови. – 2012. – № 2 (70). – С. 19–30.
2. Гончар И. А. Аудирование иноязычного текста как объект лингвистики и методики / И. А. Гончар // Вестник Санкт-Петербургского университета. – 2011. – № 4. – С. 117–121.
3. Гринюк Г. А. Етапи формування іншомовної комунікативної компетенції у студентів економічних спеціальностей / Г. А. Гринюк, Ю. О. Семенчук // Іноземні мови. – 2006. – № 2. – С. 22–27.
4. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
5. Петрова Е. Б. Использование художественных фильмов на занятиях английского языка для совершенствования лексических навыков студентов языкового факультета / Е. Б. Петрова // Альманах современной науки и образования. – 2010. – № 1 (32). – Часть 2. – С. 153–155.
6. Семенчук Ю. О. Аудіювання та відіювання англомовних професійно спрямованих матеріалів із студентами-економістами / Ю. О. Семенчук // Наукові записки НУ "Острозька академія". – 2013. – Випуск 33. – С. 316–318. (Серія: Філологічна).
7. Семенчук Ю. А. Обучение студентов-экономистов иноязычной терминологической лексике в процессе аудирования текстов по специальности / Ю. А. Семенчук // Немецкий язык: инновационные системы, модели, методики и технологии изучения и преподавания : сборник науч. статей / Под общ. ред. проф. С. Л. Суворовой. Выпуск 2. – Шадринск : ШГПИ, 2012. – С. 40–45.
8. Семенчук Ю. О. Теоретичні передумови навчання аудіювання англійських економічних текстів / Ю. О. Семенчук // Лінгвістична підготовка студентів нефілологічних спеціальностей вищих навчальних закладів : Матеріали III Міжнарод. наук.-метод. конф., 4-5 жовтня 2012 р. – Одеса : Видавництво "ВМВ", 2012. – С. 369–371.
9. Allison John. The Business. Upper-Intermediate / J. Allison & J. Townend with P. Emmerson. – Oxford : Macmillan, 2008. – 150 p.

Семенчук Ю. А.

УПРАЖНЕНИЯ ДЛЯ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ-ЭКОНОМИСТОВ ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОЙ ЛЕКСИКЕ В ПРОЦЕССЕ АУДИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ТЕКСТОВ

В статье рассматриваются проблемы обучения студентов-экономистов английской терминологической лексике в процессе аудирования аутентичных профессиональных текстов. Анализируются подходы методистов к проведению учебной деятельности с целью формирования аудитивной компетентности будущих специалистов сферы международной экономики и менеджмента. Предлагаются упражнения для усвоения терминологической лексики, разработанные в контексте современных требований к организации аудирования как вида речевой деятельности.

Ключевые слова: аудирование, аудитивная компетентность, аутентичные профессиональные тексты, терминологическая лексика, обучение студентов-экономистов.

Semenchuk Y. O.

EXERCISES FOR TEACHING STUDENTS MAJORING IN ECONOMICS TO TERMINOLOGICAL VOCABULARY IN THE PROCESS OF LISTENING TO PROFESSIONAL TEXTS

The problems of teaching students majoring in economics to English terminological vocabulary in the process of listening to authentic professional texts have been studied in the article. The approaches of specialists in educational methods to conducting teaching and learning activity with the purpose of forming listening comprehension competence in future specialists in the field of international economics and management have been analyzed. Exercises for learning terminological vocabulary in the context of modern requirements to organization of listening comprehension as a type of speaking activity have been elaborated.

Key words: listening comprehension, foreign listening comprehension competence, authentic professional texts, terminological vocabulary, teaching students-economists.

Стаття надійшла до редакції 28.04.13

